

Gospodarka i ekonomia – pochodzenie pojęć

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Marzena Adamczyk, *Współczesny kryzys finansowy – przyczyny i konsekwencje dla gospodarki światowej*, „Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego” 2012, nr 31, s. 14.
- Źródło: *Ograniczone zasoby i dokonywanie wyborów*, 17.06.2016 r., dostępny w internecie: prostaekonomia.pl [dostęp 16.11.2020 r.].

- Źródło: Marcin Kromer *o handlu między Polską i innymi krajami*, [w:] *Wiek XVI-XVIII w źródłach*, oprac. Stanisław Bogusław Lenard, Melania Sobańska-Bondaruk, Warszawa 1997, s. 74.
- Źródło: Adam Smith, *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, tłum. Oswald Einfeld, Stefan Wolff, Warszawa 1954, s. 21–22.
- Źródło: Adam Leszczyński, *Czarny rynek PRL-u*, 15.04.2015 r., dostępny w internecie: wyborcza.pl [dostęp 16.11.2020 r.].

Gospodarka i ekonomia – pochodzenie pojęć

Źródło: Alessander-777, domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Inne spojrzenie**”.

Już człowiek paleolitu planował pewne czynności pozwalające mu przetrwać – od pozyskiwania żywności, przez przygotowanie skór z upolowanych zwierząt, gromadzenie opału, rozpalanie ognia, po wyszukiwanie miejsc do zamieszkania. Uzyskane przez siebie dobra wymieniał na produkty wytworzone przez innych. Takie świadome działania, wiodące do zaspokojenia zarówno obecnych, jak i przyszłych potrzeb, nazywamy gospodarką.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz najważniejsze działy gospodarki.
- Wyjaśnisz pojęcie *ekonomia* i wskażesz, skąd pochodzi ten termin.
- Przeanalizujesz proces ekonomiczny.
- Porównasz, czym są zysk i strata.

Przeczytaj

Typy gospodarki i gospodarowania

Gospodarka to bardzo szeroka dziedzina życia. Przyjęto jej podział na trzy zasadnicze działy: rolnictwo, przemysł i usługi, w tym handel. Choć tak uproszczony, opisuje on dobrze także gospodarkę dawnych wieków – wystarczy przemysł zastąpić rzemiosłem. Podział ten z czasem starano się udoskonalić, np. urzędowa Polska Klasyfikacja Działalności wymienia dwadzieścia typów działalności gospodarczej podzielonych na mniejsze podtypy. Gospodarka jest regulowana przez prawo w danym państwie, ale wpływ na nią mają też czynniki pozaustrojowe, jak dostępność bogactw naturalnych, położenie geograficzne, wielkość i zasobność rynku, wykształcenie siły roboczej itp.

Źródło: Grzegorz Szymanowski, *Dziedzictwo epok. Gospodarka*, Warszawa 2013, s. 10.

Poszczególne formy gospodarowania powstawały stopniowo i każda ma swoją historię. Ciekawe jest jednak, że początki większości współczesnych form gospodarowania zaistniały niemal równocześnie. Najstarsze były, zaliczane dziś do rolnictwa, łowiectwo i zbieractwo oraz rybołówstwo, wszystkie zaś uprawiano dzięki opanowaniu ok. 2,5 mln lat temu umiejętności wytwarzania narzędzi. Już wtedy pojawiły się wymiana i niektóre usługi. Rolnictwo osiadłe i hodowla to wynalazki rewolucji neolitycznej, specjalistyczne usługi i handel dalekosieźny pierwszych cywilizacji. Przemianę rzemiosła w przemysł przyniosła dopiero rewolucja przemysłowa XIX–XX w. Dziś ze względu na dominację usług w krajach rozwiniętych mówimy o gospodarce ponowoczesnej lub poprzemysłowej, choć terminy te są dyskusyjne. Bywa ona również nazywana gospodarką opartą na wiedzy.

Ciekawostka

Rewolucja neolityczna to przejście ludzi w neolicie z koczowniczego trybu życia, opartego na myślistwie i zbieractwie, do osiadłego życia w stałych siedzibach, polegającego na uprawie roli i hodowli zwierząt.

Rewolucja przemysłowa (XVIII/XIX w.) polegała na przejściu od produkcji rzemieślniczej do produkcji masowej z wykorzystaniem maszyn. W latach 50. XX w. wskutek rozwoju technologii rozpoczęła się rewolucja informatyczna, która przyniosła rozwój elektroniki i wszelkich rodzajów komunikowania się.

Konsekwencje rewolucji neolitycznej

Na podstawie badań archeologicznych ustalono, że do rewolucji neolitycznej doszło ok. 10 tys. lat p.n.e. na Bliskim Wschodzie, a następnie także na innych kontynentach. Przejście gatunku *homo sapiens* do osiadłego trybu życia było długotrwałym procesem. Zaczęło się od spostrzeżenia koczowników, że zamiast zbierać ziarna dzikich traw i wędrować dalej, lepiej znaleźć duże obszary tych traw i zaczekać do następnych zbiorów. By ich pilnować, wznosili w pobliżu stałe siedziby. Wykształciło się osadnictwo okresowe: grupa rolników uprawiała ziemię dopóty, dopóki nie wyżałowiła się gleba, po czym szukano nowego miejsca. Z czasem rolnictwo, choć bardziej pracochłonne niż myślistwo, stało się podstawową formą gospodarowania.

Opanowano hodowlę wielu roślin i udomowiono liczne gatunki zwierząt. Społeczności rolników, myśliwych, zbieraczy i wędrownych pasterzy często żyły obok siebie.

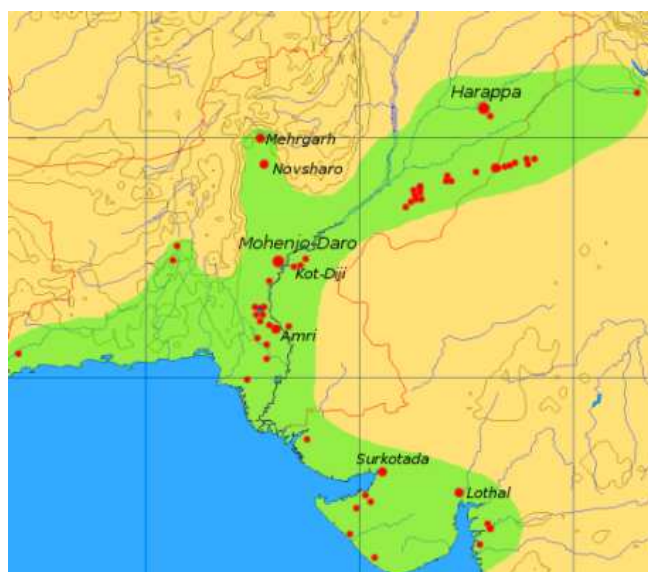

Narzędzia człowieka z epoki neolitu – krzemienne pięściaki do skrobania skór, haczyki na ryby, pierścienie, różne rodzaje grotów strzał i piła. Krzemień był materiałem szczególnie poszukiwanym do wyrobu narzędzi i broni, wykorzystywano go także do krzesania ognia (stąd nazwa). Kamienne narzędzia były używane od tysięcy lat, zanim pierwsi ludzie odkryli, jak zrobić narzędzia z metalu.

Źródło: Grzegorz Szymanowski, *Dziedzictwo epok. Gospodarka*, Warszawa 2013, s. 11.

Najkorzystniejsze warunki dla rozwoju pierwotnego rolnictwa występowały w krajach o ciepłym i gorącym klimacie, zwłaszcza w dolinach wielkich rzek: Eufratu i Tygrysu, Nilu, Indusu, Huang He. Uprawom nie groził tam brak wody, a wylewy nanosiły użyźniający muł, co zapobiegało wyjałowieniu gleby. Na tych terenach zaczęto organizować się wokół budowy systemów irygacyjnych, dzięki którym woda docierała na pola dalsze niż w najbliższym sąsiedztwie rzek. Wznoszono pierwsze domy z drewna, gliny i kamienia. Dzięki nadwyżkom żywności nie wszyscy musieli zajmować się uprawą roli, co zaowocowało rozwojem specjalizacji – tak powstało rzemiosło. Ludzie nauczyli się tkać z włókien roślinnych i wełny oraz lepić naczynia z gliny służące m.in. do przechowywania żywności. Obrabiano także takie materiały, jak kamień czy kość, nawet przedmioty codziennego użytku miały walory artystyczne. Oprócz rzemieślników pojawili się kupcy zajmujący się wymianą – w ten sposób doszło do wykształcenia się **warstw społecznych**.

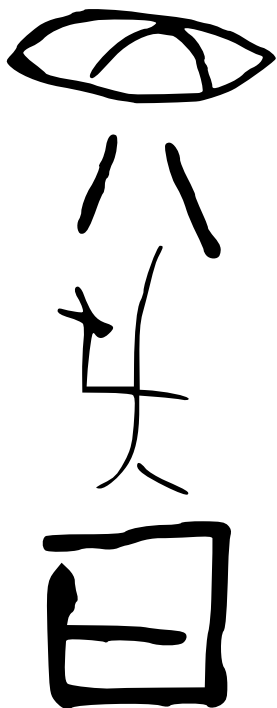
Ok. 4 tys. lat p.n.e. w Azji Mniejszej podejmowano próby wytopienia złota i srebra oraz miedzi. Duże znaczenie miał wynalazek brązu, czyli stopu miedzi i cyny, twardszy od tych metali. Ok. 2 tys. lat p.n.e. w Mezopotamii wynaleziono technikę wytopu żelaza, dużo tańszego od brązu dzięki łatwo dostępnym rudom, choć trudniejszego w wytopie i obróbce. Technologia rozpowszechniła się od 1200 do 750 r. p.n.e. Ten wynalazek miał ogromny wpływ na rodzącą się gospodarkę. Z czasem ukształtowało się pojęcie własności prywatnej, na którą składały się ziemia i uzyskiwane z niej produkty, narzędzia, budynki, zwierzęta. Ważną rolę w starożytnej gospodarce odgrywali niewolnicy.

Zakres i główne ośrodki cywilizacji doliny Indusu ok. 3000 lat p.n.e.

Źródło: Dbachmann, licencja: CC BY-SA 3.0.

Na żyznych obszarach doszło do rozwoju stałego osadnictwa. Z czasem zaczęły powstawać miasta. Rozwijało się w nich

Przykład symboli z Jiahu z ok. 6600 p.n.e.
Źródło: domena publiczna.

rzemiosło i handel, który ułatwiały udoskonalone i nowe środki transportu, jak łodzie czy wozy na kołach ciągnięte przez udomowione zwierzęta. Oprócz działalności nierolniczej miasta były również ośrodkami życia religijnego, w których wznoszono okazałe świątynie na cześć bogów. Ważną rolę odgrywali kapłani zajmujący się, oprócz sprawowania kultu religijnego, rozwijaniem wiedzy, która była przydatna władcom przy zarządzaniu pierwszymi państwami. Na skutek potrzeb wywołanych koniecznością administrowania dobrami królewskimi i zapisywania wierzeń narodziło się pismo. Znali je tylko kapłani i nieliczni urzędnicy. Pismo służyło także do utrwalania prawa,

które stało się niezbędne w rozrastających się społecznościach. Od tego czasu można mówić o historii, czyli dziejach opisanych, w odróżnieniu od prehistorii, o której informacje czerpiemy wyłącznie ze źródeł archeologicznych.

Czym jest ekonomia

Ekonomia jest nierozzerwalnie związana z gospodarką. W powszechnym użyciu, także wśród naukowców, jest potoczne znaczenie tego słowa – ekonomia to rodzaj gospodarki, kierowanej rachunkiem ekonomicznym (zysków i strat). Dlatego czasem mówimy, że coś jest „ekonomiczne” (np. silnik w samochodzie) lub „nieekonomiczne”. Takie rozumienie ma bardzo dawne pochodzenie. Ekonomia w starożytności oznaczała dobre prowadzenie gospodarstwa (dziś całej gospodarki). Współcześnie nauka ta opisuje, jak należy wykorzystywać zasoby, również te przyszłe, by zaspokajać różne potrzeby.

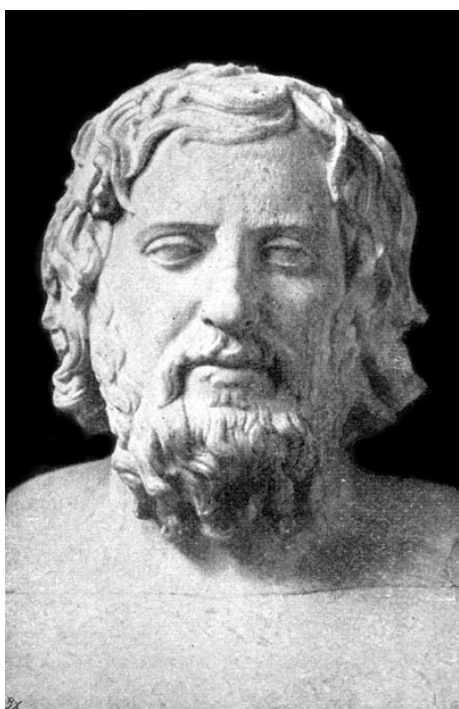
Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Pojęcie **zysku** w nowoczesnej ekonomii jest znacznie szersze od potocznego, rozumianego jako nadwyżka uzyskana podczas wymiany nad poniesionymi kosztami. Przykładowo zyskiem w ujęciu ekonomii może być kosztowne przecież wykształcenie kadry inżynierskiej. Patrząc z perspektywy wydatków, wydaje się nieopłacalne, ale z perspektywy przyszłych zysków – postępu naukowego, oszczędności, lepszego zarządzania – opłacalne. Podobnie można patrzeć na **straty** – krótkoterminowe zyski z wyprzedaży majątku przedsiębiorstwa mogą okazać się stratą. Ekonomia jest nauką, która powinna pomagać podejmować długoterminowe decyzje.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Pochodzenie terminu

Ksenofont z Aten (ok. 430 p.n.e. – ok. 355 p.n.e.), rzeźba z XIX w. przed parlamentem

Pojęcie ekonomii, jak to często bywa w terminologii naukowej, pochodzi ze starożytnej Grecji – po raz pierwszy użył go wybitny żołnierz i literat, Ksenofont z Aten, który napisał dzieło *Οἰκονομικός* [czyt. ojkonomikos], czyli *Ekonomik*. Traktowało ono o dobrym prowadzeniu gospodarstwa rolnego i kierowaniu domem. Napisał też pracę z dziedziny makroekonomii – *Sposoby i środki powiększenia dochodów Aten*. Mimo że Ksenofont wymyślił pojęcie ekonomii, za pierwszego greckiego teoretyka tej dziedziny można uznać twórcę w IX

w Wiedniu.
Źródło: domena publiczna.

w. p.n.e. Hezjoda. Jego dzieło o rolnictwie
Prace i dni było pierwszym znanym
europejskim traktatem ekonomicznym.

Pojawiło się w nim powszechne dziś pojęcie efektywności, czyli wydajności pracy.

Przedklasyczne i klasyczne dzieje ekonomii

Ekonomiści dzielą dzieje ekonomii na dwa główne okresy. W okresie przedklasycznym powstały podstawy nauk ekonomicznych i najważniejsze pojęcia. Zajmowano się przede wszystkim gospodarką państwa lub poszczególnych gospodarstw domowych. Tą drogą szli starożytni (Hezjod, Ksenofont, Arystoteles, Katon, Cyceon), nawiązali do niej [merkantyści](#). Rozważano też naturę zjawisk monetarnych i kredytów (św. Tomasz, Kopernik, Gresham). Okres klasyczny zaczyna się od publikacji w 1776 r. książki *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów* szkockiego myśliciela Adama Smitha. Zaczął on analizować zjawiska masowe – [procesy ekonomiczne](#) i rynki.

Proces ekonomiczny

Często spotykamy się z pojęciem procesu ekonomicznego – pisze się i mówi: „złożony proces ekonomiczny”, „długotrwały proces ekonomiczny” itd. Jak można by go opisać? Czym się charakteryzuje? Jest to np. inflacja, proces dotyczący pieniądza, który stale traci na wartości, na co wpływ mogą mieć różne czynniki, w tym polityka państwa, działania rynku itp. Ale może być nim też przenoszenie się ludzi ze wsi do miast. Jak widać, to pojęcie bardzo szerokie. Jeżeli coś dzieje się w ekonomii, to najpewniej będzie to proces, bo w nauce tej zjawiska są ze sobą powiązane.

Nieograniczone zapotrzebowanie

W ekonomii nowoczesnej podstawowym założeniem jest **rzadkość** i **niewystarczalność dóbr**. Zakłada się, że niezależnie od tego, jak bogate jest społeczeństwo, niektóre dobra będą stale poszukiwane, ponieważ ludzie zawsze będą uważali, że potrzebują ich więcej. Założenie to, nazywane **nieograniczonością potrzeb ludzkich**, stanowi podstawę większości współczesnych poglądów ekonomicznych. W okresie przedklasycznym pojęcie niedoboru nie było uważane za podstawowe – myślano raczej, jak wpływać za pomocą działalności gospodarczej na jakość życia

i jego sprawiedliwość. Przykładowo starożytny grecki filozof Arystoteles uważał, że w razie niedoboru jakichś dóbr należy po prostu ogólnie ograniczyć konsumpcję.

Słownik

ekonomia

nauka społeczna rozpatrująca prawa rządzące produkcją, wymianą i podziałem dóbr w społeczeństwie, a także nauka o racjonalnym gospodarowaniu

gospodarka

całość mechanizmów i warunków działania podmiotów gospodarczych związanych z wytwarzaniem, podziałem dóbr i usług; zorganizowana działalność ludzi służąca zaspokajaniu ich potrzeb

merkantylizm

doktryna ekonomiczna oraz system ekonomiczny i polityka państwa, charakteryzujące się dążeniem do zwiększenia sił i bogactwa państwa przez aktywne popieranie produkcji i handlu w celu zapewnienia dodatniego bilansu handlowego w obrotach zagranicznych

proces ekonomiczny

szereg powiązanych ze sobą zjawisk, najczęściej rozciągniętych w czasie, które prowadzą do zmian w działaniu gospodarki

zysk

dodatni wynik działalności o charakterze ekonomicznym; jego przeciwieństwem jest strata

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznając się z tekstem [Adama Smitha](#) z 1776 r., zastanów się, czy obecnie podział pracy w przedsiębiorstwach wygląda podobnie. Następnie wykonaj ćwiczenia.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/POw3oVDUs>

Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów

Największy rozwój sił produkcyjnych pracy i przeważna część umiejętności, sprawności i znanstwa, z jakim kieruje się pracą lub jakie się w pracę wkłada, są, jak się wydaje, rezultatem podziału pracy.

Łatwiej zrozumiemy skutki podziału pracy dla ogólnej gospodarki społeczeństwa, gdy rozważymy, w jaki sposób podział ten odbywa się w poszczególnych dziedzinach wytwórczości. Mniema się powszechnie, że jest on najdalej posunięty w niektórych mało ważnych dziedzinach wytwórczości: nie dlatego, aby tam istotnie był posunięty dalej niż w innych ważniejszych dziedzinach, lecz dlatego, że w tych drobnych, które mają zaspokajać pomniejszych potrzeby niewielkiej liczby ludzi, ogólna liczba robotników musi być z konieczności mała, a ludzie zajęci w różnych gałęziach tej pracy mogą często być skupieni w jednym warsztacie, gdzie można ich wszystkich naraz zobaczyć. Natomiast w wielkich przemysłach, które mają zaspokajać ważne potrzeby całej ludności, każda gałąź pracy zatrudnia tak wielką liczbę robotników, że nie podobna zebrać ich wszystkich w jednym warsztacie. Rzadko więc można tu zobaczyć jednocześnie więcej robotników niż tyłu, ilu pracuje w jednej gałęzi. Chociaż więc w takich przemysłach praca w rzeczywistości jest podzielona na znacznie więcej specjalności niż w owych mniej ważnych przemysłach, to podział pracy nic jest w nich tak oczywisty i dlatego łatwiej uchodzi uwagi widza.

Weźmy więc dla przykładu drobny przemysł, który jednak swym podziałem pracy często zwracał na siebie uwagę, mianowicie wyrób szpilek; robotnik nie zaprawiony do tej pracy (którą podział pracy uczynił odrębnym zawodem); i nie obeznany z używanymi w niej maszynami (...) potrafiłby może z trudnością przy

największej pilności zrobić jedną szpilkę na dzień, ale z pewnością nie zrobiłby dwudziestu. Jednak przy obecnym sposobie wykonywania tej pracy jest ona nie tylko odrębnym zawodem, ale dzieli się jeszcze na szereg gałęzi, których większość stanowi również pewnego rodzaju odrębne zajęcia. Jeden robotnik wyciąga drut, drugi go prostuje, trzeci tnie, czwarty zaostrza, piąty szlifuje koniec dla osadzenia główki; by zrobić główkę potrzebne są dwie lub trzy oddzielne czynności. Odrębną pracą jest nałożyć ją, inną jeszcze pobielić szpilki; oddzielnym nawet zajęciem jest wetknąć szpilki w papier; w ten sposób ważne rzemiosło wyrobu szpilek jest podzielone na blisko 18 odrębnych czynności, które w pewnych manufakturach wykonują różni pracownicy, chociaż w innych ten sam pracownik wykonuje czasami dwie lub trzy czynności. Widziałem małą pracownię tego rodzaju, gdzie zatrudnionych było tylko dziesięć osób, niektóre z nich wykonywały więc dwie lub trzy odrębne czynności. Chociaż ludzie ci byli bardzo biedni i dlatego skąpo tylko zaopatrzeni w niezbędne maszyny, mogli, gdy tylko się przyłożyli do pracy, wyrobić wspólnie około dwunastu funtów szpilek dziennie. Na funt szpilek przypada z górą 4000 szpilek średniej wielkości. Owe dziesięć osób mogło więc wyprodukować wspólnie ponad 48 000 szpilek dziennie. Ponieważ każda z nich robiła dziesiątą część owych 48 000 szpilek, przeto można uważać, że wyrabiała 4800 szpilek dziennie. Gdyby natomiast każda z tych osób pracowała oddzielnie i samodzielnie i nie była uprzednio wyszkolona w tej specjalnej pracy, to z pewnością żadna z nich nie zrobiłaby dwudziestu, a może nawet i jednej szpilki na dzień; tzn., że nie wykonałaby 240, a może nawet 4800 części tego, co może wyprodukować teraz dzięki właściwemu podziałowi i współdziałaniu tych różnych czynności.

Źródło cytatu: Adam Smith, *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, Londyn 1776, tłum. Oswald Einfeld, Stefan Wolff, Warszawa 1954, s. 21–22.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij, co zdaniem Adama Smitha przyczynia się do wzrostu wydajności pracy oraz bogactwa.

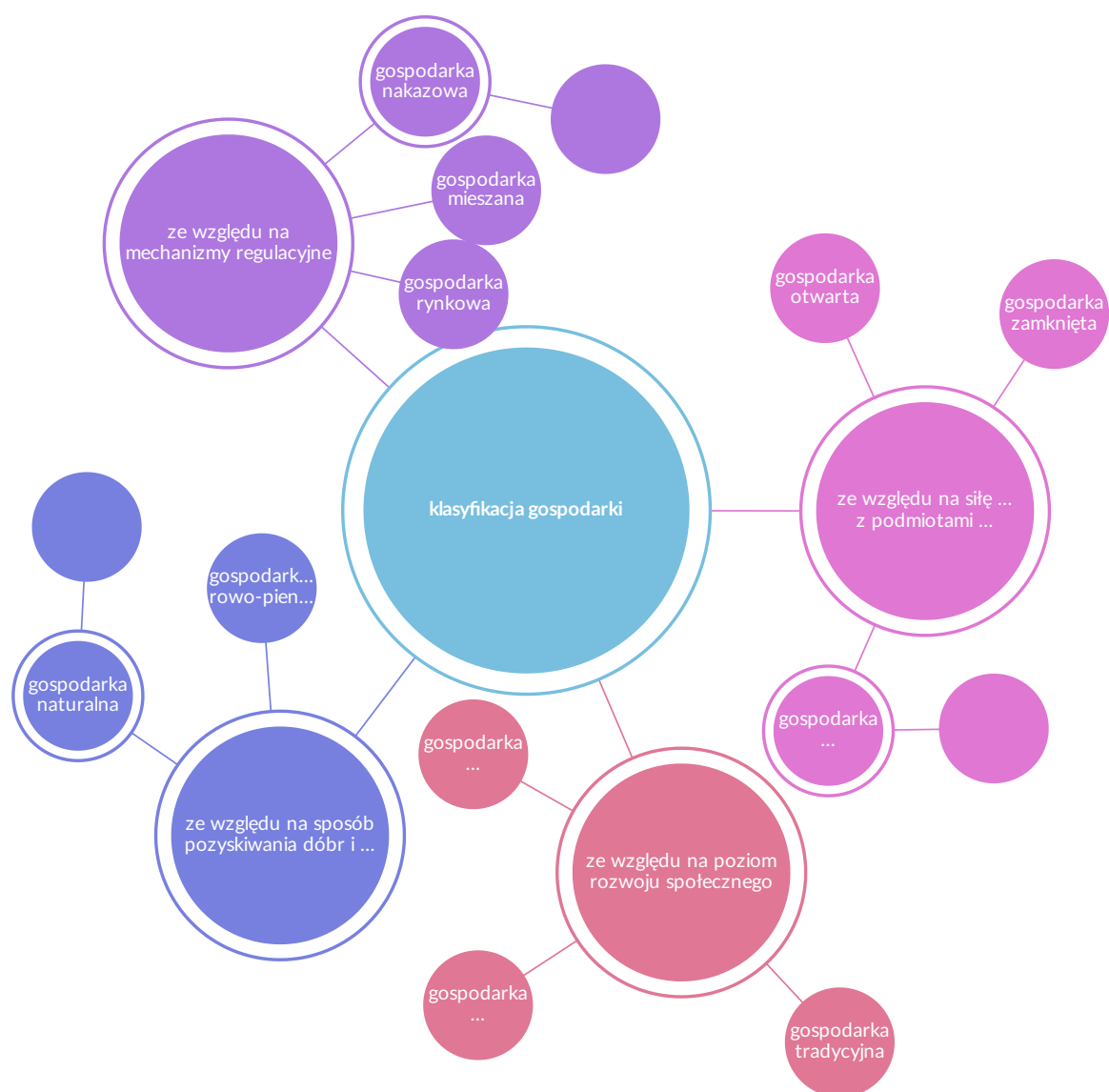
Ćwiczenie 2

Zastanów się, jakie czynniki wpływają na to, że dane narody są zamożne, a inne nie.

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z wybranymi kryteriami klasyfikacji gospodarki przedstawionymi na mapie myśli. Następnie na podstawie dostępnych źródeł dopisz przykłady do każdego typu gospodarki.

Sprawdź się

Ćwiczenie 1

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

” ***Marcin Kromer o handlu między Polską i innymi krajami***

Wywozi się zaś przede wszystkim żyto, pszenicę, jęczmień, owies i inne zboża, len, chmiel, skóry wołowe, łój, wyroby białoskórnicze, miód, wosk, bursztyn, smołę, potaż, belki masztowe, żerdzie i inny materiał nadający się do budowl i okrętów i wyposażenia budynków mieszkalnych. Ponadto piwo i pewne ziele przydatne do barwienia wełny i jedwabiu. A już wołów, skopów oraz koni ogromne ilości dostarcza się nie tylko sąsiednim, lecz i dalszym nawet krajom. Konie dla swej szybkości i wytrzymałości na trud czy niekorzystne warunki, a także dla lekkiego chodu, cieszą się popytem wśród mieszkańców krajów bardzo odległych.

Źródło: *Marcin Kromer o handlu między Polską i innymi krajami*, [w:] *Wiek XVI-XVIII w źródłach*, oprac. Stanisław Bogusław Lenard, Melania Sobańska-Bondaruk, Warszawa 1997, s. 74.

Podaj, która gałąź gospodarki dominowała w Polsce w okresie dualizmu gospodarczego.

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

Jan Kowalski sprzedał prawa do wykonanego przez siebie zdjęcia, za które, na podstawie sporządzonej umowy, uzyskał 500 złotych. Jest to jego dochód.

Źródło: opracowanie własne.

Rozstrzygnij, czy opisana sytuacja obrazuje zysk netto Jana Kowalskiego. Swoje zdanie uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

tak

Uzasadnienie:

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z tekstami, a następnie wykonaj ćwiczenie.

Źródło I

” Adam Leszczyński

Czarny rynek PRL-u

Pokątny handel, zwany czarnym rynkiem, nie zaczął się w Polsce ani za PRL-u, ani podczas okupacji, lecz znacznie wcześniej. Po raz pierwszy rozkwitł w czasie I wojny światowej, gdy Rosjanie wprowadzili prohibicję, a Niemcy – kartki.

Źródło: Adam Leszczyński, *Czarny rynek PRL-u*, 15.04.2015 r., dostępny w internecie: wyborcza.pl [dostęp 16.11.2020 r.].

Źródło II

” *Ograniczone zasoby i dokonywanie wyborów*

Żyjemy w świecie ograniczonych zasobów. Jest to niezaprzeczalny fakt. Ograniczony jest nasz czas, ziemia i praca. Ograniczone są dobra produkcyjne i konsumpcyjne. Nieograniczone są natomiast ludzkie potrzeby. Ekonomia bada zależność między nieograniczonymi celami, a ograniczonymi środkami do osiągnięcia tych celów. Ograniczone dobra mają służyć nam do osiągnięcia celów, jednak z racji ich ograniczoności, musimy w ciągły sposób dokonywać wyborów na temat tego, które z naszych potrzeb są najbardziej palące i jakich zasobów użyjemy do ich zaspokojenia.

Źródło: *Ograniczone zasoby i dokonywanie wyborów*, 17.06.2016 r., dostępny w internecie: prostaekonomia.pl [dostęp 16.11.2020 r.].

Podaj nazwę rodzaju dóbr ekonomicznych, do których odnoszą się oba teksty.

Ćwiczenie 4

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

” Marzena Adamczyk

Współczesny kryzys finansowy – przyczyny i konsekwencje dla gospodarki światowej

Współczesna gospodarka światowa jest gospodarką o bardzo ścisłych powiązaniach pomiędzy poszczególnymi krajami, wahania koniunkturalne jednego kraju wpływają na inne kraje (...), co powoduje przenoszenie się pomiędzy nimi wszelkich zjawisk ekonomicznych zarówno tych pozytywnych, jak i tych negatywnych.

Źródło: Marzena Adamczyk, *Współczesny kryzys finansowy – przyczyny i konsekwencje dla gospodarki światowej*, „Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego” 2012, nr 31, s. 14.

Podaj nazwę procesu, który wpłynął na rozwój współczesnej gospodarki.

Dla nauczyciela

Autor: Tomasz Malinowski

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Gospodarka i ekonomia – pochodzenie pojęć

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

XIII. Ład międzynarodowy.

Uczeń:

2) przedstawia zmiany w międzynarodowym ładzie politycznym i gospodarczym w XXI wieku.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje najważniejsze działy gospodarki;
- wyjaśnia pojęcie *ekonomia* i wskazuje, skąd pochodzi ten termin;
- analizuje proces ekonomiczny;
- porównuje, czym są zysk i strata.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- śniegowa kula.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;

- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Przedstawienie tematu „Gospodarka i ekonomia – pochodzenie pojęć” i celów zajęć.
2. Śniegowa kula. Uczniowie w parach przygotowują definicje pojęć: gospodarka i ekonomia. Następnie łączą się w czwórki, porównują swoje pomysły, dyskutują i tworzą wspólną wersję propozycji. W kolejnym kroku łączą się w ósemki i coraz liczniejsze grupy, aż powstaną ogólnoklasowe wersje definicji. Chętna/wybrana osoba zapisuje propozycje na tablicy.

Faza realizacyjna:

1. Podział klasy na grupy. Każda z nich opracowuje fragment materiału z sekcji „Przeczytaj”. Po zakończeniu pracy przedstawiciele zespołów prezentują przydzielone zagadnienie. Pozostali uczniowie sporządzają notatki, mogą zadawać pytania i weryfikować przedstawione informacje.
2. Uczniowie zapoznają się z treścią multimedium w sekcji „Mapa myśli”, zapisują problemy i pytania z nią związane. Następnie prowadzą dyskusję, która pozwala lepiej zrozumieć poruszaną tematykę. Na końcu przystępują do rozwiązywania zadań w sposób indywidualny.
3. Praca z materiałem zamieszczonym w sekcji „Audiobook”. Uczniowie zapoznają się z treścią fragmentem książki Adama Smitha *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, a potem w parach wykonują polecenia. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udziela też uczniom informacji zwrotnej.
4. Uczniowie w parach przygotowują argumenty do dyskusji dotyczącej zagadnień poruszonych w materiale w sekcji „Audiobook”. Dyskutują, a następnie wybrane

osoby przedstawiają wnioski.

Faza podsumowująca:

1. Chętne/wybrane osoby dokonują podsumowania zajęć ze swojego punktu widzenia.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne, których nie rozwiązali na zajęciach.

Materiały pomocnicze:

Adam Leszczyński, *Czarny rynek PRL-u*, 15.04.2015 r., wyborcza.pl.

Ograniczone zasoby i dokonywanie wyborów, prostaekonomia.pl.

Marzena Adamczyk, *Współczesny kryzys finansowy – przyczyny i konsekwencje dla gospodarki światowej*, „Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego” 2012, nr 31.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Audiobook” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.